

شیوه‌نامه طرح شتاب

(شورای توانمندسازی استعداد های بالقوه)

مقدمه:

یکی از اهداف نظام آموزش عالی و دانشگاه فردوسی مشهد عدالت آموزشی، ارتقای کیفیت آموزش و موفقیت تحصیلی دانشجویان به عنوان سرمایه های فکری و معنوی کشور است؛ توانمندسازی تحصیلی دانشجویان و حمایت هایی که باعث می شود استعداد های بالقوه دانشجویان به فعلیت برسد، نقطه عزیمت مهمی برای معاونت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد می باشد. بر این اساس، مرکز آموزش، یادگیری و سنجش دانشگاه (آیس) با عنایت به ظرفیت های قلمرو تقریبی رشد (ZPD)^۱، طرح "شتاب" را تدوین نموده که انتظار می رود با همت جمعی و استفاده بهینه از ظرفیت های موجود به رشد و بالندگی حوزه آموزش دانشگاه کمک نماید.

مفهوم قلمرو تقریبی رشد یکی از مفاهیم مرتبط با بحث آموزش و یادگیری است که سهم بسزایی در تغییر رویکرد نسبت به شیوه آموزش و عدالت آموزشی داشته است.

"محدوده تقریبی رشد اشاره دارد به فاصله بین سطح رشد بالفعل فراگیر یعنی حل مسئله به صورت مستقل و سطح رشد بالقوه او که به مثابه حل مسئله با راهنمایی دیگران یا با همیاری افراد توانا می باشد" (Vygotsky, 1978, 86)

در این فرایند از راهنمایی و یآوری دیگران، به عنوان تکیه گاه سازی^۲ یاد می شود. در واقع تکیه گاه سازی متشکل از فعالیت هایی است که توسط آموزش دهنده انجام می گردد تا فراگیر را طوری هدایت نماید که او را به سوی قلمرو تقریبی رشد سوق دهد

بخش اول – کلیات

ماده ۱- تعاریف

- **طرح شتاب:** این طرح به منظور توانمندسازی تحصیلی دانشجویان ارائه شده است. در این طرح دو بخش **راهنمایی و حمایت تحصیلی** به ارائه خدمات می پردازند.
- **گروه هدف:** کلیه دانشجویان دوره های تحصیلی دانشگاه فردوسی مشهد که شرایط لازم برای برخورداری از خدمات "طرح شتاب" را دارا می باشند.
- **استاد راهنما:** برای دانشجویان کارشناسی اساتید شاغل در دانشگاه که در قالب طرح "استاد راهنمای تحصیلی" فعالیت می کنند و برای دانشجویان ارشد و دکتری تخصصی استاد راهنمای انتخاب شده توسط دانشجو و تأیید شده توسط شورای تحصیلات تکمیلی گروه مدنظر می باشد.

ماده ۲- اهداف

اهداف طرح شتاب به سه دسته کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت به شرح زیر تقسیم می شود:

• اهداف کوتاه مدت:

- بهره مندی دانشجویان از ظرفیت های آموزشی دانشگاه بر حسب شرایط و خواسته های آموزشی آنها

¹ Zone of Proximal Development

² Scaffolding

- بهینه سازی دوره تحصیل و کاهش سنوات تحصیلی دانشجویان با تأکید بر اقتصاد آموزشی
- مدیریت دانش و همگرایی اساتید، گروه های آموزشی و دانشکده ها با نظارت مرکز آیس

• **اهداف میان مدت:**

- بهبود فرایند یادگیری
- کاهش میزان افت تحصیلی
- توانمندسازی دانشجویان همکار در طرح شتاب

• **اهداف بلندمدت:**

- تقویت فرهنگ همیاری و حمایت آموزشی در راستای بسط شبکه دانش و اجتماع علمی
- ارتقای کیفیت آموزش در سطح دانشگاه با محوریت عدالت آموزشی
- معرفی و اشتهار دانشگاه فردوسی مشهد به عنوان دانشگاه کارآفرین و توانمند ساز
- افزایش جذب دانشجویان غیر ایرانی

بخش دوم – ارکان و وظایف

ماده ۳- ارکان

- ۳-۱- مرکز آیس
- ۳-۱-۱- بخش راهنمایی
- ۳-۱-۲- بخش حمایت تحصیلی
- ۳-۱-۳- شورای شتاب

ماده ۴- شرح وظایف و خدمات

۴-۱- مرکز آیس

- هماهنگی و همکاری با دانشکده ها، گروه های آموزشی، اساتید راهنمای تحصیلی، گروه شناسایی و هدایت استعداد های برتر، اداره امور دانشجویان بین الملل و مدیریت خدمات آموزشی برای هدایت دانشجویان مشمول طرح
- راهبری و نظارت بر فرایندهای مرتبط با فعالیت های انجام شده در طرح شتاب توسط دفتر ناتک آموزشی
- پایش و سنجش اثربخشی ها و گام های عملیاتی در طرح شتاب توسط مرکز آیس

۴-۲- بخش راهنمایی مرکز آیس

- خدمات راهنمایی به دانشجویانی ارائه می شود که درگیر مسائل و مشکلات آموزشی هستند اما هنوز پرونده آنان به کمیسیون موارد خاص ارجاع داده نشده است. این دانشجویان در گروه های زیر دسته بندی می شوند:

شوه نامه طرح شتاب (شورای توانمندسازی استعداد های بالقوه)

- ۱- دانشجویانی که یک یا دو ترم مشروط شده اند؛ این گروه از دانشجویان از طریق مدیر گروه آموزشی به مرکز آیس معرفی می شوند.
- ۲- دانشجویانی که بیش از دو بار در یک درس نمره قبولی کسب نکرده اند؛ این گروه از دانشجویان توسط مدیر گروه آموزشی یا استاد راهنمای آموزشی یا استاد درس مربوطه به مرکز آیس معرفی می شوند.
- ۳- دانشجویانی که به دلایلی سنوات تحصیلی آن ها از حد مجاز بیشتر گردیده و گروه آموزشی قصد ارجاع پرونده به کمیسیون موارد خاص را دارد.
- ۴- دانشجویانی که به تشخیص استاد راهنما افت تحصیلی آن ها منجر به ارجاع پرونده به کمیسیون موارد خاص خواهد شد.

خدمات این بخش عبارت اند از:

- ۱- برگزاری جلسات مشاوره ای با حضور اعضای کارگروه تخصصی راهنمایی متشکل از چهار عضو اصلی شامل: مدیر مرکز آیس، یکی از اعضای هیأت علمی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، نماینده معاونت فرهنگی و دانشجویی و نماینده معاونت پژوهشی دانشگاه.
- اعضای غیر ثابت شامل: یکی از اساتید سرآمد در ۵ گروه اصلی (مهندسی و معماری، علوم پایه، علوم انسانی الف و ب، کشاورزی و دامپزشکی) و مدیر گروه آموزشی یا استاد راهنمای تحصیلی.
- تبصره: برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی، یک نماینده و معاونت پژوهشی دانشگاه یک نماینده به پیشنهاد هر معاونت در جلسه حضور خواهند داشت.
- ۲- برگزاری کلاس درس با محتوای "جبرانی" یا "تقویتی" بر اساس نتایج حاصل از جلسات مطرح در بند قبل و با هماهنگی گروه آموزشی
- محتوای جبرانی شامل دانشجویانی می شود که دانش پیش نیاز یا پیش بایسته آن ها کمتر از حد مورد انتظار است و باید محتوای مناسب برای ارتقای پیش دانسته های او ارائه شود.
- محتوای تقویتی شامل دانشجویانی می شود که به رغم داشتن پیش نیازهای لازم، در یادگیری درس با چالش مواجه هستند و باید محتوای همان درس در قالب محتوای جبرانی برای آن ها ارائه گردد.
- ۳- ارائه خدمات مشاوره انفرادی بر اساس نتایج حاصل از جلسات مطرح در بند ۱
- ۴- ارائه خدمات مشاوره ای برای افرادی که قصد تغییر رشته در مقطع کارشناسی را دارند یا ممکن است در کمیسیون موارد خاص توصیه به تغییر رشته برای آن ها مطرح شود.

تبصره ۱- با هماهنگی مدیریت برنامه ریزی و توسعه آموزش دانشگاه (بتا) و بر پایه مطالعات کارشناسی این مدیریت و آمارهای مستند و سازمان دهی شده، وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه به تفکیک دانشکده ها و گروه های آموزشی رصد می شود. تصمیم گیری هایی که مرتبط با حوزه معاونت آموزشی می باشد با هماهنگی این مدیریت صورت می پذیرد.

شوه نامه طرح شتاب (شورای توانمندسازی استعداد های بالقوه)

تبصره ۲- در مواردی که براساس نتایج حاصل از جلسات مطرح در بند ۱، نیاز به اقدام در راستای افزایش کیفیت آموزشی باشد، بعد از هماهنگی با دفتر نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت (ناتک) آموزشی اقدامات مقتضی صورت پذیرد.

تبصره ۳- بخش راهنمایی پیش از هرگونه اقدام با مرکز مشاوره و توانمندسازی دانشگاه جهت بررسی مشکلات روان شناختی مراجعه کنندگان هماهنگی لازم را به عمل می آورد.

تبصره ۴- در صورت تشخیص مشکلاتی به جز مشکلات آموزشی با هماهنگی مسئول مرکز آیس، دانشجویان جهت ارائه خدمات مشاوره تخصصی به مرکز مشاوره دانشجویی دانشگاه ارجاع داده می شود.

۴-۳- بخش حمایت تحصیلی

گروه هدف این بخش، دانشجویانی هستند که به دلیل افزایش سنوات و یا مشروطی بیش از حد مجاز، پرونده آن ها به کمیسیون موارد خاص ارجاع داده شده و بعد از آن براساس نظر کمیسیون با هماهنگی معاون آموزشی دانشکده به مرکز آیس معرفی می گردند.

تبصره: براساس درخواست کمیسیون موارد خاص، مدیر آیس در جلسه مرتبط با پرونده های دانشجویان گروه هدف شرکت می کند. مرکز آیس براساس درخواست های کمیسیون موارد خاص، اقدامات لازم را در قالب کارگروه مربوطه انجام و جهت تصمیم گیری نهایی به کمیسیون موارد خاص اعلام می نماید.

مهم ترین خدمات این بخش عبارتند از:

۱- برگزاری کلاس درس با محتوای جبرانی یا تقویتی

۲- ارائه خدمات مشاوره آموزشی انفرادی

۳- برگزاری کلاس های مهارت های مطالعه

تبصره: اعضای کارگروه بخش حمایت تحصیلی همان اعضای بخش راهنمایی خواهند بود.

۴-۴- دستیار آموزشی

۴-۴-۱- نحوه انتخاب دستیار آموزشی

دستیار آموزشی از میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مدرسان مدعو، به پیشنهاد گروه آموزشی یا دفتر شهاب انتخاب می شود.

۴-۴-۲- شرایط انتخاب دستیار آموزشی

- دانشجویان ایرانی

دانشجوی دکتری که آزمون جامع را گذرانده باشد یا در طرح خوشه بندی شهاب در یکی از خوشه ها قرار گرفته باشد.

شيوه نامه طرح شتاب (شورای توانمندسازی استعداد های بالقوه)

تبصره ۱- اولویت انتخاب با آن دسته از دانشجویان دکتری است که موفق به کسب گواهی طرح "ارتقای شایستگی های تدریس ویژه دانشجویان دکتری" شده باشند.

تبصره ۲- دانشجویان دکتری که هنوز آزمون جامع را نگذرانده اند، می توانند با تأیید استاد راهنما و گروه آموزشی به مرکز آیس معرفی شوند. این گروه می بایست در طرح "ارتقای شایستگی های تدریس ویژه دانشجویان دکتری" شرکت و گواهی مربوطه را کسب کنند.

تبصره ۳- در صورتی که در رشته /گرایش مربوطه دانشجوی دکتری وجود نداشته باشد، با نظارت استاد راهنمای تحصیلی دستیار آموزشی از بین دانشجویان ارشد واجد شرایط انتخاب می شود.

• دانشجویان بین الملل

همه شرایط قید شده در مورد دانشجویان ایرانی شامل دانشجویان بین الملل هم می شود، مشروط به اینکه شایستگی زبانی دستیار، توسط استاد راهنما تأیید شود.

• مدرس مدعو

اساتیدی که در سامانه همکاری مدرسان مدعو (هم) در دانشگاه فردوسی مشهد ثبت نام و گواهی مربوطه را کسب و در ارزیابی کیفیت آموزشی در وضعیت مطلوب قرار داشته باشند.

۳-۴-۴- وظایف دستیار آموزشی

۱- نیازسنجی در خصوص محتوا (جبرانی، تقویتی) توسط استاد راهنما

۲- تهیه طرح درس تکمیلی به ضمیمه طرح درس اصلی با تأیید استاد راهنما

۳- پشتیبانی و حمایت آموزشی از دانشجویان بر اساس طرح درس و زمان بندی آن

تبصره ۱: زمان و مکان برگزاری درس باید با هماهنگی استاد راهنما، گروه آموزشی و دانشکده صورت پذیرد.

تبصره ۲: به تشخیص استاد راهنما برگزاری کلاس درس به صورت مجازی بلامانع است.

تبصره ۳: در انتهای دوره جبرانی، گزارش خاتمه دوره توسط دستیار به استاد راهنما گزارش می شود و استاد راهنما این گزارش را در قالب فرم مرتبط به مرکز آیس ارائه می نماید.

۴- حداکثر میزان همکاری دستیار آموزشی مطابق با آیین نامه مربوطه تعیین می شود.

تبصره: موارد پیش بینی نشده در این شیوه نامه، حسب مورد توسط معاونت آموزشی دانشگاه بررسی، تأیید و عملیاتی می شود.

این شیوه نامه در یک مقدمه، ۴ ماده و ۱۴ تبصره در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۸/۱۹ شورای آموزشی دانشگاه بررسی و مورد تأیید قرار گرفت.

منبع:

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.